

which will make it possible to diversify the sources of income from households in the conditions of instability and seasonality of rural work.

The main purpose of the mechanism of sustainable socio-economic development is to create organizational and managerial prerequisites for a qualitative transformation of socio-economic development of the region.

Consequently, the conceptual framework for building a mechanism for sustainable socio-economic development of the region is an integrated system of interrelated and interdependent functions for qualitative change of regional development on the basis of innovative strategy, comprehensive analysis and evaluation of the potential of socio-economic development of the region, interregional ties and regional relations. making management decisions to ensure sustainable socio-economic development.

Key words: territorial disparities, region, agrosphere, economic activity, innovation.

УДК 339.9.01

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

**ЗАВГОРОДНИЙ А.В., К.ФІЗ-МАТ.Н.,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ВІДКРИТИЙ
МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основним фактором розвитку зовнішньоекономічної діяльності Одеського регіону є його прикордонне положення та розвиток партнерських відносин із сусідніми державами Східної Європи. Характеризуючи економіку області слід зазначити, що Одещина є приморським та прикордонним регіоном України, який розташований на перетині найважливіших міжнародних шляхів і має при цьому найбільшу серед областей України територію.

Другою важливою складовою експортного потенціалу є вигідне географічне розташування міста Миколаєва в центрі водних, автомобільних, залізничних та повітряних шляхів. Обласний центр має безпосередній вихід до Чорного моря, а через нього – до важливих ринків збуту у країнах Туреччини, Південної Африки, Європи, Близького Сходу, Персидської затоки.

Херсонська область займає вигідне географічне положення і знаходиться на перетині транзитних транспортних коридорів. Сприятливим фактором економіко-географічного розташування

області є її близькість до промислових центрів Донецького та Запорізького регіонів та виходу до Чорного, Азовського морів, Дніпро-Бугського лиману та річки Дніпро.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу зовнішньоекономічної діяльності та аналізу експортного потенціалу регіонів присвятили свої праці такі вчені, як: Г. Дроздова, І. Кіщак, Ю. Козак, Н. Притула, О. Єрмакова, М. Рубіш, В. Лагодієнко, М. Суржиков, Г. Козлова, Е. Прушківська, Ю. Шипова, В. Лисюк, І. Циналевська, В. Третяк, С. Тимофесенко, Т. Мельник, О. Пирог, А. Зацепило, Н. Павленчик, О. Процевят, Р. Скриньковський, Л. Гарасим тощо. Разом з тим варто дослідити динаміку обсягів експортно-імпорتنних операцій областей Причорноморського регіону, їх географічну та товарну структуру, відносні показники зовнішньоторговельної діяльності.

Формулювання цілей статті. Дослідити основні тенденції зовнішньоекономічної діяльності українського Причорномор'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зручне географічне розташування Причорноморського економічного району та розвиток сільського господарства зумовляють активну участь підприємств АПК в зовнішньоекономічній діяльності. Дослідимо конкретні показники участі підприємств АПК в ЗЕД. Використаємо офіційні статистичні дані.

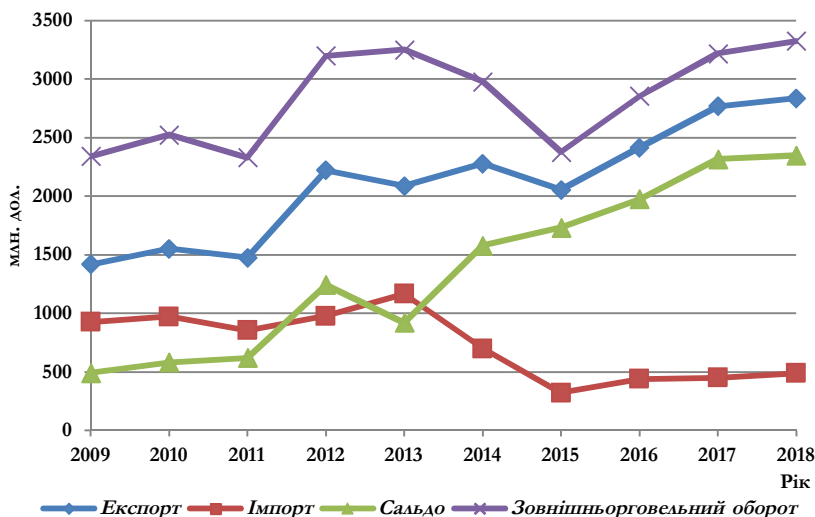
Таблиця 1

Показники зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК Причорноморського району в 2009-2018 рр., млн. дол. США

<i>Рік</i>	<i>Експорт</i>	<i>Імпорт</i>	<i>Сальдо</i>	<i>Зовнішньоторговельний оборот</i>
2009	1417,4	925,6	491,8	2343,1
2010	1553,0	971,9	581,1	2524,9
2011	1475,0	856,0	619,0	2330,9
2012	2222,0	979,4	1242,6	3201,3
2013	2087,6	1166,0	921,6	3253,6
2014	2279,4	700,0	1579,3	2979,4
2015	2055,1	321,8	1733,3	2377,0
2016	2416,2	440,0	1976,1	2856,2
2017	2768,7	450,9	2317,8	3219,6
2018	2837,2	488,1	2349,0	3325,3

Джерело: складено автором

Таким чином, в цілому показники діяльності підприємства АПК Причорноморського району мали позитивну динаміку. Зокрема, обсяг експорту зріс з 1417,4 млн. дол. в 2009 році до 2837,2 млн. дол. в 2018 році, показник імпорту зменшився за цей період з 925,6 до 488,1 млн. дол., зовнішньоторговельне сальдо виросло з 491,8 до 2349,0 млн. дол., а загальний зовнішньоторговельний оборот збільшився із 2343,1 до 3325,3 млн. дол. Динаміка цих показників зображена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка показників зовнішньоторговельної діяльності підприємств АПК Причорноморського району в 2009-2018 рр.

З малюнку можемо бачити, що експорт, зовнішньоторговельне сальдо та зовнішньоторговельний оборот має переважно позитивну динаміку, а ось імпорт, який з 2009 до 2013 року мав позитивну динаміку, різко скоротився в 2014-2015 роках до мінімуму в 321,8 млн. дол. Натомість, останні три роки спостерігається зростання імпорту і в 2018 році він досяг 488,1 млн. дол., тобто майже досяг значення 2009 року. Позитивну динаміку мають показники експорту та зовнішньоторговельного сальдо підприємств району.

Зважаючи на важливість цих показників проведемо оцінку показників їх динаміки за ланцюговою та базисною системою.

**Аналіз показників динаміки експорту підприємств АПК
Причорноморського району в 2009-2018 рр.**

Рік	Рівень ряду, у млн. дол.	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1 % приросту
		Ланц.	Баз.	Ланц.	Баз.	Ланц.	Баз.	
2009	1417,4	-	-	-	-	-	-	-
2010	1553	135,6	135,6	109,57	109,57	9,57	9,57	14,174
2011	1475	-78	57,6	94,98	104,06	-5,02	4,06	15,53
2012	2222	747	804,6	150,64	156,77	50,64	56,77	14,75
2013	2087,6	-134,4	670,2	93,95	147,28	-6,05	47,28	22,22
2014	2279,4	191,8	862	109,19	160,82	9,19	60,82	20,876
2015	2055,1	-224,3	637,7	90,16	144,99	-9,84	44,99	22,794
2016	2416,2	361,1	998,8	117,57	170,47	17,57	70,47	20,551
2017	2768,7	352,5	1351,3	114,59	195,34	14,59	95,34	24,162
2018	2837,2	68,5	1419,8	102,47	200,17	2,47	100,17	27,687

Джерело: складено автором

Таким чином, з 2009 до 2018 року обсяги експорту підприємств АПК зросли на 1419,8 млн. дол. або на 100,17 %. При цьому найбільше зростання експорту спостерігалося в 2016-2017 роках (відповідно на 361,1 та 352,5 млн. дол.) Найбільше зменшення обсягів експорту спостерігалося в 2015 році – на 224,3 млн. дол. Найбільший відносний ріст експорту спостерігався в 2012 році – на 50,64 %, найбільше відносне зменшення – в 2015 році – на 9,84 %.

Дослідимо середні показники ряду динаміки експорту.

середній абсолютний приріст –
$$\bar{\Delta} = \frac{\sum \Delta_x}{n-1} = \frac{1419,8}{10-1} = 157,756$$
 млн. дол.;

середній темп росту –
$$\bar{T}p = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}} * 100 = \sqrt[9]{2,0017} * 100 \approx 108,02\%$$

середній темп приросту –
$$\bar{T}П = (\bar{T}p - 100) = 8,02\%$$
.

В середньому за рік експорт підприємств АПК зростав на 157,756 млн. дол. або ж на 8,02 %.

Аналогічно розрахуємо показники динаміки зовнішньоторговельного сальдо.

Таблиця 3

Аналіз показників динаміки зовнішньоторговельного сальдо підприємств АПК Причорноморського району в 2009-2018 рр.

Рік	Рівень ряду, у млн. дол.	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1% приросту
		Ланц.	Баз.	Ланц.	Баз.	Ланц.	Баз.	
2009	491,8	-	-	-	-	-	-	-
2010	581,1	89,3	89,3	118,16	118,16	18,16	18,16	4,918
2011	619	37,9	127,2	106,52	125,86	6,52	25,86	5,811
2012	1242,6	623,6	750,8	200,74	252,66	100,74	152,66	6,19
2013	921,6	-321	429,8	74,17	187,39	-25,83	87,39	12,426
2014	1579,3	657,7	1087,5	171,37	321,13	71,37	221,13	9,216
2015	1733,3	154	1241,5	109,75	352,44	9,75	252,44	15,793
2016	1976,1	242,8	1484,3	114,01	401,81	14,01	301,81	17,333
2017	2317,8	341,7	1826	117,29	471,29	17,29	371,29	19,761
2018	2349	31,2	1857,2	101,35	477,63	1,35	377,63	23,178

Джерело: складено автором

Таким чином, з 2009 до 2018 року зовнішньоторговельне сальдо підприємств АПК Причорноморського району зросло на 1857,2 млн. дол. або на 377,63 %. При цьому найбільше зростання експорту спостерігалось в 2012 та 2014 роках (відповідно на 623,6 та 657,7 млн. дол.) Найбільше зменшення зовнішньоторговельного сальдо спостерігалось в 2013 році – на 321,0 млн. дол. Найбільший відносний ріст спостерігався в 2012 році – на 100,74%, найбільше відносне зменшення – в 2013 році – на 25,83 %.

Дослідимо середні показники ряду динаміки зовнішньоторговельного сальдо.

середній абсолютний приріст –
$$\bar{\Delta} = \frac{\sum \Delta_n}{n-1} = \frac{1857,2}{10-1} = 206,356$$
 млн. дол.;

середній темп росту –
$$\bar{T}p = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}} * 100 = \sqrt[9]{4,7763} * 100 \approx 118,98\%$$

середній темп приросту –
$$\bar{T}П = (\bar{T}p - 100) = 18,98\%$$
.

В середньому за рік зовнішньоторговельне сальдо підприємств АПК зростало на 206,356 млн. дол. або ж на 118,98 %.

Дослідимо внесок окремих регіонів Причорноморського району в показники зовнішньої торгівлі підприємств АПК.

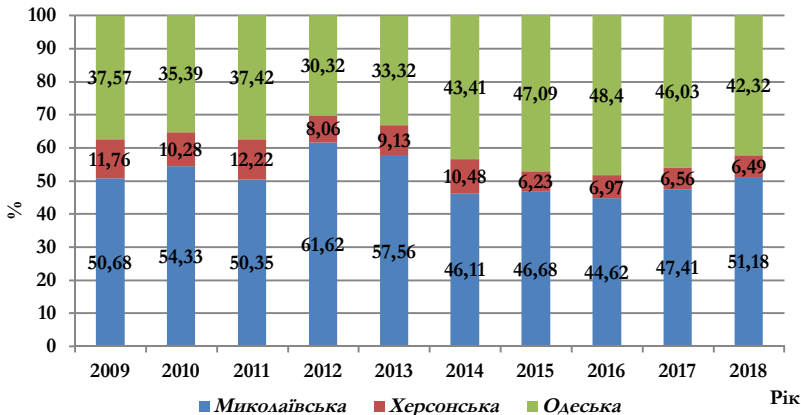
Таблиця 4

**Внесок окремих регіонів Причорноморського району
в обсяги експорту в 2009-2018 роках**

Рік	Експорт, <i>ман. дол.</i>				Експорт, %			
	<i>Мик.</i>	<i>Херс.</i>	<i>Од.</i>	<i>Разом</i>	<i>Мик.</i>	<i>Херс.</i>	<i>Од.</i>	<i>Разом</i>
2009	718,3	166,7	532,5	1417,4	50,68	11,76	37,57	100,00
2010	843,8	159,6	549,6	1553	54,33	10,28	35,39	100,00
2011	742,7	180,3	552	1475	50,35	12,22	37,42	100,00
2012	1369,1	179,1	673,8	2222	61,62	8,06	30,32	100,00
2013	1201,6	190,6	695,5	2087,6	57,56	9,13	33,32	100,00
2014	1051,1	238,9	989,4	2279,4	46,11	10,48	43,41	100,00
2015	959,3	128,1	967,8	2055,1	46,68	6,23	47,09	100,00
2016	1078,1	168,5	1169,5	2416,2	44,62	6,97	48,40	100,00
2017	1312,6	181,5	1274,5	2768,7	47,41	6,56	46,03	100,00
2018	1452,2	184,1	1200,8	2837,2	51,18	6,49	42,32	100,00

Джерело: складено автором

Ми можемо бачити, що в структурі експорту підприємств АПК домінує Миколаївська область, її частка збільшилась з 50,68 % в 2009 році до 51,18 % в 2018 році. При цьому найбільша частка Миколаївської області в експорті спостерігалась 2012 року – 61,62 %. Частка експорту підприємств АПК Херсонської області зменшилась з 11,76 до 6,49 %. Частка експорту підприємств АПК Одеської області зросла з 37,57 до 42,32 %. Структура експорту підприємств АПК Причорноморського району за окремими регіонами зображена на рис. 2.

Рис. 2. Структура експорту підприємств АПК Причорноморського району за окремими областями в 2009-2018 рр.

Аналогічно дослідимо структуру імпорту підприємств АПК Причорноморського району за окремими областями.

Таблиця 5

**Внесок окремих регіонів Причорноморського району
в обсяги імпорту в 2009-2018 роках**

Рік	Імпорт, млн. дол.				Імпорт, %			
	Мик.	Херс.	Од.	Разом	Мик.	Херс.	Од.	Разом
2009	120,7	18,5	786,4	925,6	13,04	2,00	84,96	100,00
2010	120	20,1	831,8	971,9	12,35	2,07	85,58	100,00
2011	80,6	39,8	735,6	856	9,42	4,65	85,93	100,00
2012	100,9	20,7	857,7	979,4	10,30	2,11	87,57	100,00
2013	129,6	27,1	1009,3	1166	11,11	2,32	86,56	100,00
2014	117,9	28,5	553,6	700	16,84	4,07	79,09	100,00
2015	73,2	13,4	235,2	321,8	22,75	4,16	73,09	100,00
2016	101,8	14,9	323,2	440	23,14	3,39	73,45	100,00
2017	73,4	16	361,5	450,9	16,28	3,55	80,17	100,00
2018	89,3	19,2	379,6	488,1	18,30	3,93	77,77	100,00

Джерело: складено автором

В структурі імпорту переважають підприємства АПК Одеської області, частка імпорту яких зменшилась з 84,96 до 77,77 % (рис. 3).

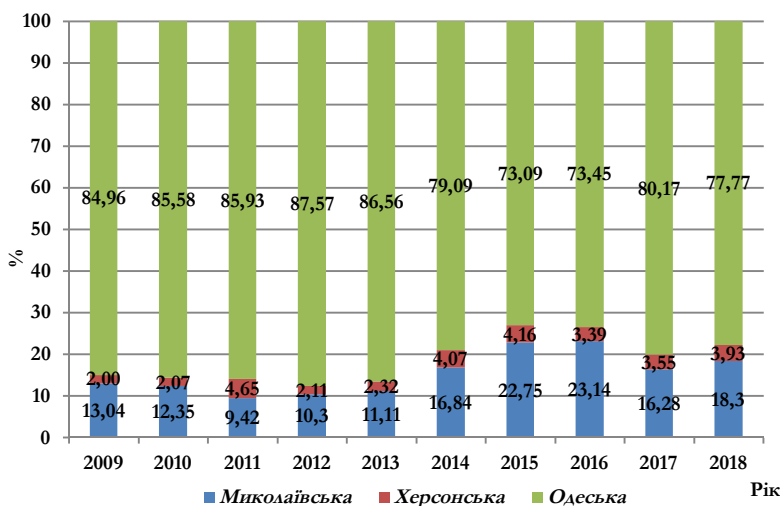

Рис. 3. Структура імпорту підприємств АПК Причорноморського району за окремими областями в 2009-2018 рр.

Частка підприємств АПК Миколаївської області в структурі імпорту виросла з 13,04 до 18,3 %, а Херсонської області – з 2,00 до 3,93 %.

Дослідимо структуру зовнішньоторговельного обороту за областями Причорноморського регіону.

Таблиця 6

Внесок окремих регіонів Причорноморського району в зовнішньоторговельний оборот підприємств АПК в 2009-2018 рр.

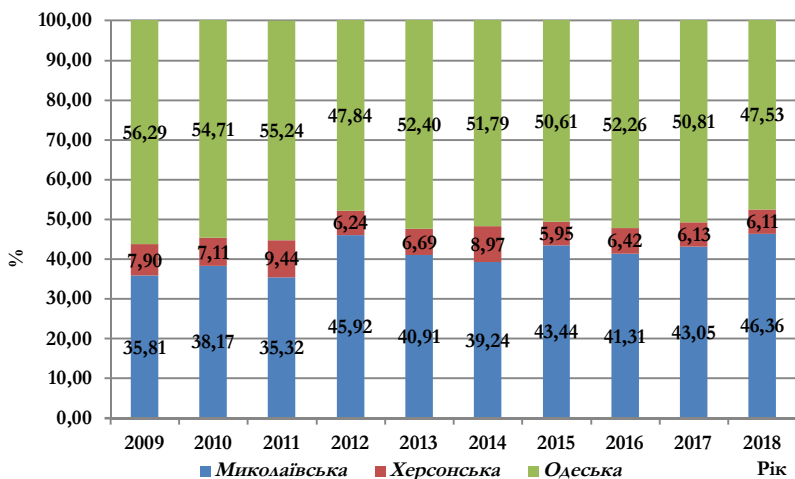
Рік	Зовнішньоторговельний оборот, ман. дол.				Зовнішньоторговельний оборот, %			
	Мик.	Херс.	Од.	Разом	Мик.	Херс.	Од.	Разом
2009	839	185,2	1318,9	2343,1	35,81	7,90	56,29	100,00
2010	963,8	179,6	1381,4	2524,9	38,17	7,11	54,71	100,00
2011	823,3	220,1	1287,6	2330,9	35,32	9,44	55,24	100,00
2012	1470	199,8	1531,5	3201,3	45,92	6,24	47,84	100,00
2013	1331,2	217,7	1704,8	3253,6	40,91	6,69	52,40	100,00
2014	1169	267,4	1543,1	2979,4	39,24	8,97	51,79	100,00
2015	1032,5	141,5	1202,9	2377	43,44	5,95	50,61	100,00
2016	1180	183,5	1492,7	2856,2	41,31	6,42	52,26	100,00
2017	1386,1	197,5	1636	3219,6	43,05	6,13	50,81	100,00
2018	1541,5	203,3	1580,4	3325,3	46,36	6,11	47,53	100,00

Джерело: складено автором

Можна побачити, що частка Херсонської області в зовнішньоторговельному обороті відносно стабільна – зменшилась з 7,9 до 6,11 % за вказаний період. В той же час динаміка часток Миколаївської та Одеської області в зовнішньоторговельному обороті прямо протилежна: якщо частка Миколаївської області в зовнішньоторговельному обороті підприємств АПК виросла з 35,81 до 46,36 %, то частка Одеської області навпаки зменшилась з 56,29 до 47,53 % і таким чином частки обох областей майже зрівнялися.

Структура зовнішньоторговельного обороту підприємств АПК за областями зображена на рис. 4.

Рис. 4. Структура зовнішньоторговельного обороту підприємств АПК Причорноморського району за окремими областями в 2009-2018 роках

Нарешті проаналізуємо структуру зовнішньоторговельного сальдо підприємств АПК і визначимо, який регіон має найбільший внесок в цей показник.

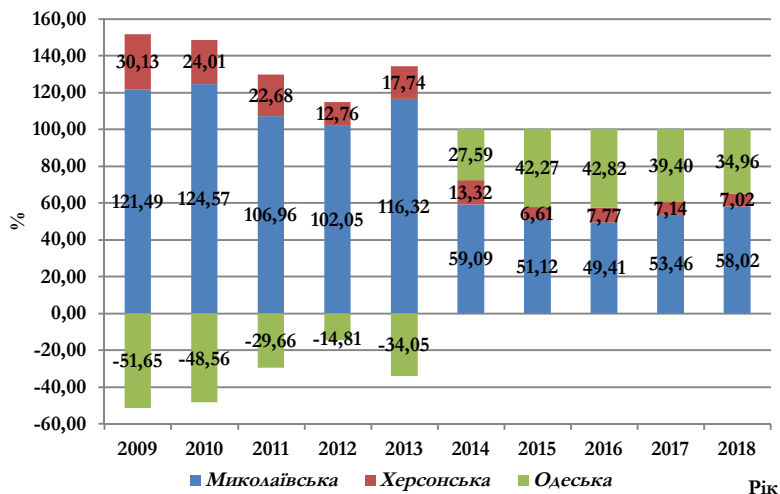
Таблиця 7

Внесок окремих регіонів Причорноморського району в зовнішньоторговельне сальдо підприємств АПК в 2009-2018 рр.

Рік	Зовнішньоторговельне сальдо, млн. дол.				Зовнішньоторговельне сальдо, %			
	Мик.	Херс.	Од.	Разом	Мик.	Херс.	Од.	Разом
2009	597,5	148,2	-254	491,8	121,49	30,13	-51,65	100,00
2010	723,9	139,5	-282,2	581,1	124,57	24,01	-48,56	100,00
2011	662,1	140,4	-183,6	619	106,96	22,68	-29,66	100,00
2012	1268,1	158,5	-184	1242,6	102,05	12,76	-14,81	100,00
2013	1072	163,5	-313,8	921,6	116,32	17,74	-34,05	100,00
2014	933,2	210,4	435,8	1579,3	59,09	13,32	27,59	100,00
2015	886,1	114,6	732,6	1733,3	51,12	6,61	42,27	100,00
2016	976,3	153,6	846,2	1976,1	49,41	7,77	42,82	100,00
2017	1239,2	165,5	913,1	2317,8	53,46	7,14	39,40	100,00
2018	1363	164,8	821,2	2349	58,02	7,02	34,96	100,00

Джерело: складено автором

Найбільший внесок в зовнішньоторгівельне сальдо Причорноморського району вносять підприємства АПК Миколаївської області. Більше того, в 2009-2013 роки ця область формувала понад 100 відсотків показника і перекривала значне від'ємне сальдо Одеської області (рис. 5).

Рис. 5. Структура зовнішньоторговельного сальдо підприємств АПК Причорноморського району за окремими областями в 2009-2018 рр.

Висновки. З метою підвищення ефективності експорту, необхідно стимулювати експорт товарів, в яких Україна має перевагу – зернові, чорні метали, насіння соняшнику та соняшникова олія, сировина. Взагалі для розвитку експортної діяльності регіону потрібно створювати систему підтримки бізнесу для просування товарів, підвищувати їх конкурентоспроможність, розвивати інфраструктуру, впроваджувати інновації, покращувати умови для впровадження інвестицій, провести валютну лібералізацію, поліпшити податкове та митне регулювання.

Тенденція Причорноморського регіону до нарощення товарних експортно-імпортних потоків має супроводжуватися стабілізацією політичної ситуації в країні. Південь України може стати реальним рушієм економічного розвитку, соціальної стабільності країни, при умові впровадження інноваційних підходів до процесу управління.

Література.

1. Головне управління статистики у Миколаївській області. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Головне управління статистики у Одеській області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
3. Головне управління статистики у Херсонській області. URL: <http://ks.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. **Кіщак І.Т., Лагодієнко В.В., Шевчук С.П.** та ін. Зовнішньоекономічна діяльність: регіональний аспект: навчальний посібник / за заг. ред. **І.Т. Кіщака**. Миколаїв: Іліон, 2014. 436 с.
6. **Лагодієнко В.В.** Підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності за допомогою впровадження концепції маркетингу. *Бізнес-Навігатор*. 2014. № 1(33). С. 237-243.
7. **Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В.** Агроінфляція та індекс споживчих цін на продовольчі товари: порівняльний аналіз «Україна-ЄС». *Економіка України*. 2018. № 1(674). С. 28-40.
8. **Lagodiienko V., Malanchuk M., Gayvoronska I., & Sedikov D.** (2019). Selection of criteria for key performance indicators by the matrix method. *International Journal of Mechanical Engineering & Technology (IJMET)*. Scopus Indexed. Volume 10, Issue 1, pp. 1303-1311.

References.

1. Holovne upravlinnya statystyky u Mykolayivs'kiy oblasti [Main department of statistics in the Nikolaev area]. *www.mk.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Holovne upravlinnya statystyky u Odes'kiy oblasti [Main Department of Statistics in the Odessa region]. *www.od.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
3. Holovne upravlinnya statystyky u Khersons'kiy oblasti [Main Department of Statistics in Kherson Oblast]. *www.od.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://ks.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhby statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. *www.od.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. **Kishchak I.T., Lagodienko V.V., & Shevchuk S.P.** et al. (2014). *Zovnishn'oeconomichna diyal'nist': rehional'nyy aspekt [Foreign Economic Activity]*. **I.T. Kishchak** (Ed.). Nikolaev: Ilion, p. 436 [in Ukrainian].
6. **Lagodienko V.V.** (2014). Pidvyshchennya efektyvnosti zdiysnennya zovnishn'oeconomichnoyi diyal'nosti za dopomohoyu vprovadzhennya kontseptsiyi marketynhu [Improving the effectiveness of foreign trade activities through the introduction of marketing concepts]. *Biznes-Navigatori – Business Navigator*, no. 1(33), pp. 237-243 [in Ukrainian].

7. **Mudrak R.P., & Lagodienko V.V.** (2018). Ahroinfluyatsiya ta indeks spozhyvchykh tsin na prodovol'chi tovary: porivnyal'nyy analiz «Ukrayina-YES» [Agroinflation and the Consumer Price Index for Foodstuffs: A Ukraine-EU Comparative Analysis]. *Ekonomika Ukrayiny – Ukraine economy*, no. 1(674), pp. 28-40 [in Ukrainian].

8. **Lagodiienko V., Malanchuk M., Gayvoronska I., & Sedikov D.** (2019). Selection of criteria for key performance indicators by the matrix method. *International Journal of Mechanical Engineering & Technology (IJMET)*. Scopus Indexed. Volume 10, Issue 1, pp. 1303-1311 [in English].

Анотація.

Завгородній А.В. Основні тенденції зовнішньоекономічної діяльності українського Причорномор'я.

Зовнішньоекономічна активність регіонів на сьогоднішній день виступає як певний фактор, що сприяє підвищенню добробуту населення, покращенню якості його життя, а також соціально-економічному розвитку території і підвищенню її конкурентоспроможності.

Мета статті полягає у аналізі зовнішньоекономічної діяльності Причорномор'я України.

Досліджено відносні показники зовнішньоторговельної діяльності, її інтенсивність та ефективність, узагальнено отримані результати та окреслено перспективи розвитку регіону у сфері зовнішньої торгівлі.

Доведено, що метою підвищення ефективності експорту, необхідно стимулювати експорт товарів, в яких Україна має перевагу – зернові, чорні метали, насіння соняшнику та соняшникова олія, сировина. Взагалі для розвитку експортної діяльності регіону потрібно створювати систему підтримки бізнесу для просування товарів, підвищувати їх конкурентоспроможність, розвивати інфраструктуру, впроваджувати інновації, покращувати умови для впровадження інвестицій, провести валютну лібералізацію, поліпшити податкове та митне регулювання.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність регіону, експорт, імпорт, динаміка, регіональні зовнішньоекономічні відносини, зовнішньоекономічні зв'язки регіону.

Аннотация.

Завгородний А.В. Основные тенденции внешнеэкономической деятельности украинского Причерноморья.

Внешнеэкономическая активность регионов на сегодняшний день выступает как некий фактор, способствующий повышению благосостояния населения, улучшению качества его жизни, а также социально-экономическому развитию территории и повышению ее конкурентоспособности.

Цель статьи заключается в анализе внешнеэкономической деятельности Причерноморья Украины.

Исследованы относительные показатели внешнеторговой деятельности, ее интенсивность и эффективность, обобщены полученные результаты и намечены перспективы развития региона в сфере внешней торговли.

Доказано, что целью повышения эффективности экспорта, необходимо стимулировать экспорт товаров, в которых Украина имеет преимущество - зерновые, черные металлы, семена подсолнечника и подсолнечное масло, сырье. Вообще для развития экспортной деятельности региона нужно создавать систему поддержки бизнеса для продвижения товаров, повышать их конкурентоспособность, развивать инфраструктуру, внедрять инновации, улучшать условия для внедрения инвестиций, провести валютную либерализацию, улучшить налоговое и таможенное регулирование.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность региона, экспорт, импорт, динамика, региональные внешнеэкономические отношения, внешнеэкономические связи региона.

Abstract.

Zavgorodniy A.V. The main tendencies of foreign economic activity of the Ukrainian Black Sea.

The foreign economic activity of the regions to date is a factor contributing to improving the well-being of the population, improving its quality of life, as well as the socio-economic development of the territory and improving its competitiveness.

The purpose of the article is to analyze the foreign economic activity of the Black Sea of Ukraine.

The relative indicators of foreign trade activity, its intensity and efficiency are investigated, the results obtained are summarized and the prospects for the development of the region in the sphere of foreign trade are outlined.

It is proved that in order to increase export efficiency, it is necessary to stimulate the export of goods in which Ukraine has an advantage - grain, ferrous metals, sunflower seeds and sunflower oil, raw materials. In general, to develop the export activity of the region, you need to create a business support system for the promotion of goods, increase their competitiveness, develop infrastructure, innovate, improve the conditions for investment, currency liberalization, improve tax and customs regulation.

Key words: foreign economic activity of the region, export, import, dynamics, regional foreign economic relations, foreign economic relations of the region.

УДК 339.13.024

КАВ'ЯРНЯ ЯК РІЗНОВИД СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

**ВОРОНЮК Т.А., АСПИРАНТ,
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Гостинність є одним із фундаментальних понять людської цивілізації. Ресторанне господарство являється видом економічної діяльності, якій забезпечує